

V posledním roce se často hovoří o standardech pedkolního vzdávání. To vyvolává řadu otázek, z nichž nejdůležitější je: *Jakou roli mají sehrát standardy z hlediska naplnění cílů kurikulární reformy a cílů pedkolního vzdávání?*

V základním vzdávání mají mít standardy roli **evaluace**. O tomto kroku se odborníci vyjadřují souhlasně, nebo aktuálně realizovaná reforma doposud postrádala nástroje pro ověření kvality a efektivity vzdávání. Jakési normy o očekávaných výkonech žáků zkolny potěbuji pro vlastní evaluaci žkolny, ale i pro vlastní výuku.

Východiska tvorby standardů a jejich první verze

Podvodní materiál návrhu standardů pedkolního vzdávání vytvořila skupina pracovníků Výzkumného ústavu pedagogického, České školní inspekce, Pedagogické fakulty UK v Praze, státní pedagogické žkolny a zástupkyně žkolní praxe v období únor – březen 2011. Jejich cílem, stanoveným ministrem školství, bylo rozpracovat do konkrétních indikátorů jednotlivé očekávané výstupy vzdávacích oblastí Rámcového vzdávacího programu pro pedkolní vzdávání. Standardy mají podobu **výstupního standardu** a mají formulovat *nejdůležitější věci, které by měly být požadovány, jejich naplněním by mělo být zavrženo pedkolní vzdávání. Protože pedkolní vzdávání je v ČR nepovinné, není ani povinností dítě jej bezesbytku naplnit.*¹

Pojem výstupní standard byl dále v textu zpešněn informací, že má plnit *funkci orientace* a nelze jej tedy chápat ani jako standard evaluace, ani jako výkonový, nebo n které dítě mohou naplnit požadavky RVP PV dříve, jiné později a *že tedy v době, kdy ukončí pedkolní vzdávání, n které v tžinu požadavky zvládnou spolehlivě, popř. je i překročí, jiné jich sotva dosáhnou. Nebyl tvořen se záměrem sjednotit výkony dítěte, popř. testovat dovednosti pedkolního dítěte i za jiných žkoláků.*²

Z výše uvedeného lze vysledovat značnou nekonzistentní vysvětlení, kterému mají standardy sloužit, ale také rozpor s definicí pojmu standard. Naprostý antagonismus však lze pozorovat zejména ve vztahu ke standardům základního vzdávání. Tam je jejich postavení z hlediska kurikulární reformy (jako evaluacního nástroje) zřejmé.

Součástí Standardů pedkolního vzdávání vzniklo, jako reakce na dotazy rodičů, tzv. *Desatero pro rodiče pedkoláka*. Desatero by mělo rodičům poskytnout základní orientaci ve věcech výchovy a vzdávání a ukázat jim, kterým dovednostem by mělo být dítě v průběhu pedkolního vzdávání vedeno. Obsahuje následující položky:

- dítě by mělo být dostatečně fyzicky zdatné a pohybově vyspělé,
- mělo by být samostatné v sebeobsluze,
- mělo by zvládat důležité jazykové a vědomé dovednosti,
- koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci,

¹ *Návrh standardů pedkolního vzdávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=557&t=17883>>. [cit. 2011-10-10]

² *Návrh standardů pedkolního vzdávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=557&t=17883>>. [cit. 2011-10-10]

- at zrakové a sluchové vjemy, nyzlenkové a po etní operace,
- mít dostate n rozvinutou zam rnou pozornost a pam ,
- m lo by být p im en citov a sociáln vysp lé a samostatné,
- být schopné vnímat p im ené kulturní podn ty, projevovat se v tvo ivých innostech
- p im en se orientovat ve svém prost edí.

Diskuse ke standard m

Tento dokument i sNávrh standard p edzkolního vzd lávání%byly dány v m síci kv tnu 2011 (28. 4. . 28. 5. 2011) k diskusi na portál www.rvp.cz. Sou ástí diskuse byla také anketa, která zjiz ovala, zda je p edlo0ený materiál srozumitelný, v praxi pot ebný a zda m 0e napomoci p i napl ování o ekávaných výstup RVP PV.

Výstupy p inesly velmi rozporupné názory. Statistické výsledky ankety, na ni0 odpov d lo 170 respondent , se p iklán jí k tomu, 0e p edkládaný materiál m 0e být v praxi p ínosný. Diskusní p ísp vky v po tu 95 ukazují spíše na nepot ebnost standard .

Návzt vy v diskusním fóru v po tu p es 10 tisíc ukazují na velký zájem o toto téma, p esto0e vlastní diskusní p ísp vky, ale i odpov di na anketní otázku nebyly p íliz po etné.

V diskusi se nej ast ji objevovaly následující p ipomínky:

- *Pro by tu nemohl být trochu konkrétn jí materiál, který napoví mladé u itelce v jakém tónovém rozsahu nau it d ti písni ku, co za azovat do cvi ení d tí, v jaké po etním oboru se pohybovat atd. Víím, 0e pro zkuzené u itelky je to asi zbyte né (mají to z praxe), ale stále tu vidím u0íte nost standard . (Michaela Gondeková)*
- *Je v bec nutné formulovat standardy p edzkolního vzd lávání, jestli0e je ji0 závazný dokument RVP a z n ho vycházející a v souladu sVP, kde jsou konkretizovány vzechny o ekávané výstupy? Hrozí zde riziko striktního dodr0ování t chto standard a kde je tedy individualita ka0dého dít te??? Bude respektováno jeho osobní tempo, styly u ení, schopnosti a mo0nosti? Vypadá to jako návrat od osobnostn orientované výchovy k výchov jednotné. Myslím, 0e samotné standardy nemohou zlepzit kvalitu a úrove p edzkolního vzd lávání. (Ivana Urbánková)*
- *Pokud obecn platí, 0e standardy jsou základem pro zjiz ování výsledk vzd lávání, musí se slovo standard pou0ívat ve stejném významu jak pro základní, tak i pro p edzkolní vzd lávání. Z tohoto hlediska jsou zde publikované informace o standardech PV jen takové obezli ky, které se sna0í vysv tlit, 0e budeme mít standardy PV, které 0ádnými standardy nebudou. (Vladimír Václavík)*
- *Standard znamená normu, m ítko, správnou míru, n co obvyklého, o ekávaného, p im eného. Pro primární vzd lávání za ur itých podmínek ano, ale pro preprimární vzd lávání pízi ne. Já osobn jsem pro drobné úpravy, respektive novelizaci v RVP PV, proto0e dozlo za dobu praxe vytvá ení sVP v M s k ur itým zm nám. Jsem pro ujednocení n kterých pojm , které se v odborné literatu e vysv tlují odlizn a u itelky tápou. Jsem pro vytvo ení dalzích pomocných dokument , nejen pro za ínající u itelky M s, jak bylo uvedeno v p edchozích p ísp vcích. (Petra Rosová)*

povinnými a bude kontrolován plněním indikátor (testování p edzkolního vzd lávání apod.) hrozí riziko připravenosti a návodným drilem rozvoje jejich schopností, který si bohužel jezdí na které z nás pamatují a i dnes může hrozit riziko, že by tento dril mohl vzniknout za účelem uspořádání jako instituce - MŠP i hodnocení kvality zkoly. (Vladimíra Hornáková)

- Myslím si, že navrhované standardy by mohly sloužit něco jako manuál pro práci učitelky v MŠP, nikoli jako závazná norma. Souhlasím, že by to mohlo pomoci zejména učitelkám. Ale nejen jim, že zkušenosti vím, že takovou pomoc potřebují také letité praktičky, které mají už jen pár let do důchodu a stále se zpětně orientují v textu RVP PV. (Vladimíra Dobrovolná)

Za odborníky³ se objevily připomínky k tomu, že předkládaný materiál byl zpracován ve velmi krátkém časovém úseku vzhledem k jeho závažnosti, nebyly definovány jeho cíle, ani smysl. Materiál nevychází ze systémového a koncepčního rámce vzdělávání v návaznosti na kurikulární dokumenty. Zaznamenalo také upozornění, že by mohlo dojít ke zpochybnění celého RVP PV, nebo takto rozpracované výstupy by mohly nasměrovat práci učitelů zpět k předem určenému modelu (výchovným sloškám) známým z Programu výchovně vzdělávací práce pro jesle a mateřské školy (1984) a odklonit je od osobnostního modelu prezentovaného v RVP PV.

Současná podoba standardů pro edýkolního vzdělávání

Další verze, na které pracoval zcela nový tým v období krátkého časového úseku však nejen, že nepřišla odpověď na původní otázky, ale naopak, rozšířila je o další. Například pro materiál zpracovával zcela nový tým posílený především o zástupkyni z praxe, čímž se velmi snížila roznorodost a odbornost pracovní skupiny? Z původního týmu nezůstala ani jedna členka. Zachováno bylo zastoupení organizací VÚP, MŠP a tyto organizace byly posíleny o zástupkyni z Národního institutu pro další vzdělávání. Pedagogické fakulty a střední pedagogické školy byly z tvorby vyloučeny. V současné době práce na standardech skončila a probíhala jejich odborné posouzení.

Nová verze je již v úvodu označena jako *metodická pomoc na cestě k naplnění vzdělávacích cílů stanovených v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání* s tím, že *text obsahuje očekávané výstupy z RVP PV rozvedené do konkrétní podoby*.⁴ Tzv. konkrétní podoba má učitelům sloužit jako **metodická pomoc** k tomu, aby mohli plánovat adekvátní činnosti vzhledem k dosažení očekávaných výstupů. Tvůrci se domnívají, že bude pro učitele snazší "nalézt a stanovit v rámci integrovaných bloků vzdělávací nabídku, která je pro naplnění očekávaných výstupů smysluplná a účelná".⁵

Materiál již není označen *Standardy pro edýkolního vzdělávání* ale nazývá se *očekávané výstupy RVP PV*. Konkretizované. Dále se z něj mluvíme do jisté míry, že konkretizované výstupy jsou formulovány v optimální úrovni, měly by tedy být pro většinu dětí na konci předškolního období dosažitelné. Konkretizace probíhá, stejně jako v původním návrhu, v rámci jednotlivých vzdělávacích oblastí. Kromě metodické

³ Stanovisko zástupců PDF garantujících obor Učitelství pro MŠ a Pedagogiku předškolního vku v České republice ke *Standardům pro edýkolního vzdělávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?p=52587#p52587>>. [cit. 2011-10-10]

⁴ *Očekávané výstupy RVP PV*. konkretizované, nezveřejněný materiál MŠMT.

⁵ *Očekávané výstupy RVP PV*. konkretizované, nezveřejněný materiál MŠMT.

no, jakým způsobem bude s materiálem dále

U sá emostřomaterialu se m ůeme dov d t z médií. Ta prozrazují, ůe sstandardsy budou povinné a p edzkolní t ída je bude prokazovat vŮdy p ed prázdninami (p ed nástupem do zkoly). Ve druhé polovin letozního roku prob hne testování t chto pravidel a ostrá verze za ne jiŮ p íztí rok. Zatím vřak jezť není jasně, kdo a jakou formou bude d ti testovat, z ejm by to m la být zkolní inspekce. Dále se objevuje otázka, zda budou tyto standardy prosp zné. Do základní zkoly totiŮ musí nastoupit kaŮdē zestiletē dít bez ohledu na to, jaké spl uje standardy.Ů

S tím vyvřstává dalří polemika: Pro je sou asná metodická podpora mate ským zkolám nedosta ující a pro je nutná dalří pomoc (avízovaná v úvodu nové verze)? VÚP vytvo ilo n kolik metodických p íru ek . nap íklad sPraktický pr vodce t ídním vzd lávacím programem mate ské zkolyŮŮ sManuál k p íprav zkolního (t ídního) vzd lávacího programu mate ské zkolyŮŮ sPedagogické hodnocení v pojetí RVP PVŮŮ. Poslední zmín ěný metodický materiál je obdobou tzv. standard , nebo rozpracovává o ekávané výstupy do tzv. vývojových ad. CoŮ je, jinak e eno, konkretizování vývoje dovedností d tí obsaŮených v jednotlivých výstupech. Navíc je cenným vodítkem pro pozorování d tí a m ůe pomoci u itel m mate ských zkol nau it se vnímat, p íjímat je s jejich odlišnostmi a plánovat pro n skute ěný individuální a osobnostní rozvoj.

P í analýze jednotlivých konkrētn rozpracovaných výstup je nutné upozornit na dalří rizika, která s sebou n které formulace p ínázejí. Vyjád ění *odhadnout, na co sta í, uv domovat si, co neumí a co se chce nau it (vyhledávat p íleŮitosti, um t poŮádat o pomoc)* nem ůe u itelce pomoci s tím JAK organizovat vzd lávání a JAKÉ innosti p ípravovat, jak je uvedeno v úvodu materiálu.

Dalří p íklady skonkrētn rozpracovaných výstup Ůnap . *postavit se zp íma a udrŮet správné drŮení t la po dobu vn jzí kontroly nebo p izp sobit í provést jednoduchý pohyb podle vzoru í pokyn* navozují d íve uplat ované analytické pojetí p edzkolního vzd lávání a nemohou dostate n vést k s innostnímŮŮ výstup m, jak poŮaduje RVP PV.

P íklad rozpracovaného o ekávaného výstupu 2.1.16. *Rozlízovat n které obrazné symboly a porozum t jejich významu a funkci* do následujících konkrētních ukazatel :

- *rozlízit n které jednoduché obrazné symboly, piktogramy a zna ky, um t je pouŮívat (nap . íst piktogramy, pochopit obrázkové tení)*
- *pochopit význam piktogramu (nap . pravidla chování ve skupin , znát význam elementárních dopravních zna ek a ozna ění nebezpe í (elekt ina, zákaz rozd lávání ohn , atd.)*
- *rozpoznat n které grafické znaky s abstraktní podobou (nap . zná n které íslice, písmena)*

zpochyb ůje schopnosti odborného pedagogického úsudku u itel mate ských zkol. Prezentované dovednosti v obou dokumentech se v zásad nelízí od toho, co by m lo dít zvládat z hlediska vývojových moŮností a zkolní zralosti. Tyto znalosti a

⁶ Ůmejkalová, L. *MŮMT p ípravuje nové standardy p edzkolního vzd lávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.skolaonline.cz/Home/tabid/41/articleType/ArticleView/articleId/2168/MSMT-pripravuje-nove-standardy-predskolního-vzdelavani.aspx>>. [cit. 2011-10-10]

psychologických publikací (např. Píhoda, 1964; bychom je také v Programu výchovně vzdělávací práce pro jesle a mateřské školy (1984, s. 75 - 211).

Současné vzdělávání (RVP PV) však klade mnohem větší důraz na podporu pozitivního sebepojetí dítěte, rozvoj jeho samostatnosti a dovednosti řešit problémy a rozvoj sociálních dovedností spojených s životem v demokratické a pluralitní společnosti (respekt, tolerance apod.). Tyto ovšem v předkládaném sdesateru zcela chybí a ve standardech jejich prioritní místo ve vzdělávání zaniká.

K zamyšlení je způsob distribuce sdesatera rodičům před školáky do rodin a jeho efektivita ve vztahu k ekonomickým nákladům.

Kolem tvorby standardů vyvstalo množství otázek týkajících se celkového rámce, v němž tento dokument vznikl, jeho implementační strategie, ovlivňující práce učitelů mateřských škol, míry závaznosti tohoto materiálu, pohledu na apod.

Změněný název druhé verze, který opouští označení standardy a jeho nové pojetí metodického materiálu, vzbuzuje dojem, že tvůrci reagovali na diskusní příspěvky. Z definice pojmu metodický však vyplývá, že by mělo jít o souhrn doporučení a pracovní postupy a praktiky. To však tento materiál neobsahuje.

Dokument s očekávané výstupy RVP PV konkrétně se ve své výše zmíněných argumentech **jeví jako formální vytvořený materiál, který nemá opodstatnění a jeho účel není v souladu s jeho obsahem.**

Nejbližší budoucnost standardů

Také další kroky spojené s pilotováním tohoto dokumentu nejsou zcela prohledné. 29. listopadu 2011 proběhl seminář ke standardům předškolního vzdělávání. Jak uvedla paní Kolínská (referentka MŠMT pro předškolní vzdělávání) na konferenci 16. listopadu 2011 *spozvánka byla vyvězena na webových stránkách MŠMT a mohl se jí zúčastnit, kdo chce*. Dále uvedla, že právě na tomto semináři budou vybrány na základě dobrovolné účasti školy k pilotáži. Zvládnutí je, že v něm kterým důvodem o účast na semináři však nebylo vyhoveno s tím, že je určený pouze pro pilotní školy, tedy školy, které budou standardy ověřovat ve svých mateřských školách. **Celý postup tvorby i jeho pilotování postupuje nejen velmi rychle, ale také netransparentní cestou.**

Dalo by se také říci, že nabídka standardů jako pomoc mateřským školám ze strany MŠMT jen nahrazuje a kompenzuje to, čeho se mateřským školám v České republice nedostává. Pro tak nárokovou úroveň, jakou vzdělávání dětí předškolního věku představuje, nebylo doposud uzákoněno vysokoškolské vzdělávání pro učitele mateřských škol. Také další vzdělávání pedagogických pracovníků nenabízí semináře, které by pomohly učitelům s pochopením kurikulární reformy a s podporou změny v práci mateřských škol.

V oblasti výzkumu stát vykazuje velmi nízký zájem o tento stupeň vzdělávání. Úroveň a problémy předškolního vzdělávání jsou pouze předmětem výročních zpráv, ale nebyly předmětem žádného ucelenějšího výzkumu, který by přinesl odpověď na otázku *Jak učitelé mateřských škol zvládli implementaci RVP PV do praxe? S jakými problémy se potýká praxe předškolního vzdělávání?...* Dostupná svýzkumná zjištění jsou především individuálními výzkumy, realizovanými zpravidla bez finanční

vysokozkolské vzdělání pedagogů a výsledky výzkumů by mohly výrazně posílit kvalitu pedagogického vzdělávání a zvýšit také jeho efektivitu. Na základě výzkumu by mohla vzniknout tak potřebná teorie výchovy i didaktika pedagogického vzdělávání. To by mohlo zajistit mnohem více pomoci učitelům v tom, CO a JAK rozvíjet učitelů pedagogického výuku vzhledem k cílům kurikulární reformy (což byly požadavky, které zaznívaly v diskusním fóru nejčastěji).

Nelze se tedy divit, že absolventky seminářů se s ochotou a nadšením použijí do ověření tzv. standardů. V České republice chybí metodický materiál, který by usnadnil a lépe pomohl pochopit kurikulární reformu a následně ji směřoval pedagogickou praxi k osobnostnímu pojetí pedagogického vzdělávání.

Pokud je tedy zkolám nabídnut materiál, který se podobá tomu, co znají a v něm jsou si jisté, což je Program výchovné práce v etnicky a sociálně tématických plánech, nelze se divit, že je považují za pomoc.

Zcela jistě by byl mnohem vhodnějším pomocníkem materiál určený k vyhodnocování výsledků pedagogického vzdělávání v rámci vlastního hodnocení školy. Ten by však musel obsahovat indikátory projevu chování dítěte, ze kterých by bylo zřejmé (a hodnotitelné), co se dítě naučilo, co si skutečně z mateřské školy odneslo. Muselo by ovšem jít o popisné výroky, na jejichž základě lze vyhodnotit pozorovatelné projevy chování dítěte vztahující se k dosaženým kompetencím.⁸ Společně s definováním kvality profese učitele by mohlo jít o skutečnou podporu a pomoc mateřským školám měnit zabíhané způsob práce a tak zkvalitovat pedagogické vzdělávání.

Pokládání základní osobnosti jedince v mateřské škole, na které další stupně vzdělávání navazují, je natolik závažným úkolem, že by představitelé zkolské politiky měli přijmout myšlenku, že bez vzdělaných pedagogů, nebude kvalita vzdělávání v mateřských školách (a následně na ostatních stupních) odpovídat současným požadavkům a cílům kurikulární reformy. Se zvýšením kvality tedy nemohou pomoci ani metodické příručky, ani zvýšení platu učitelů, ale pouze systémová změna v přístupu k pedagogickému vzdělávání.

Literatura

1. LANGMEIER, J., KREJČÍKOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X
2. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)*. Praha : MŠMT, 2001. ISBN 80-211-0372-8
3. *Návrh standardů pedagogického vzdělávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=557&t=17883>>. [cit. 2011-10-10]
4. *Program výchovné vzdělávací práce pro jesle a mateřské školy*. Praha : SPN, 1984.
5. PÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky, 1. díl*. 4. vydání. Praha : SPN, 1964.
6. *Rámcový vzdělávací program pro pedagogické vzdělávání*. Věstník MŠMT, sešit 2, Ročník LXI, únor 2005.

---

7 SYSLOVÁ, Z., NAJVAROVÁ, V. *Analýza témat pedagogického výzkumu zaměřeného na pedagogické vzdělávání v České republice od roku 2000*. Prezentace na konferenci Místo vzdělávání v současnosti: PARADIGMATA . IDEJE . REALIZACE. Praha, 2011

⁸ Obdobný materiál vznikl v rámci Programu podpory zdraví v mateřských školách a bude prezentován v připravované publikaci *Šhodnocení výsledků pedagogického vzdělávání* autorek Sedlářková, H., Syslová, Z., Třápanková, L. v nakladatelství PdF MU v Brně .

- pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV. Metodika pro
lávání v podmínkách mateřské školy. Praha :
VÚP, 2007. ISBN 978-80-87000-10-6
8. SMOLÍKOVÁ, K., a kol. Manuál k přípravě školního (třídního programu) mateřské školy. Praha : VÚP, 2005. ISBN 80-87000-01-3
  9. SMOLÍKOVÁ, K., a kol. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy*. Praha : VÚP, 2006. ISBN 80-87000-04-8
  10. *Standardy pro základní vzdělávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/standardy-pro-zakladni-vzdelavani-1>>. [cit. 2011-10-10]
  11. *Stanovisko zástupců PDF garantujících oborů Učitelství pro MŠ a Pedagogiku předškolního věku v České republice ke standardům předškolního vzdělávání*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?p=52587#p52587>>. [cit. 2011-10-10]
  12. *Stanovisko Rady APU k závěru ministra školství k plošnému státnímu srovnávacímu testování OÁK ZŠ*, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <http://www.apu-cr.cz/index_soubory/Page463.htm>. [cit. 2011-10-10]
  13. SYSLOVÁ, Z., NAJVAROVÁ, V. *Analýza témat pedagogického výzkumu zaměřeného na předškolní vzdělávání v České republice od roku 2000*. Prezentace na konferenci Místo vzdělávání v současné společnosti: PARADIGMATA . IDEJE . REALIZACE. Praha, 2011.
  14. Mejkalová, L. *MŠMT připravuje nové standardy předškolního vzdělávání*. MŠMT, 2011 [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.skolaonline.cz/Home/tabid/41/articleType/ArticleView/articleId/2168/MSMT-pripravuje-nove-standardy-predskolniho-vzdelavani.aspx>>. [cit. 2011-10-10]
  15. *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*